

Flere ord på praksis!

Nødvendighedens pædagogik med afsæt i praksislæring er ikke en modsætning til øget faglighed. Det er afsættet, som bør have større anerkendelse

AF MICHAEL BJERGER, KVALITETS- OG UDVIKLINGSCHEF I FGU SYD- OG VESTSJÆLLAND OG SEKRETARIATSLÉDER I FORENINGEN TIL FREMME AF PRAKSISLÆRING (FFP)

I sin tale ved Folketingets afslutningsdebat slog statsminister Mette Frederiksen flere spændende takter an. Først satte hun fokus på de unge på kanten – de 50.000 unge, der ikke er i gang med uddannelse eller ikke er i job. Dernæst tog hun hul på det, hun kaldte ”en mere grundlæggende diskussion”, nemlig at ”for nogle børn er vores skole blevet alt for akademisk”. Allerførst synes jeg, det er rigtig positivt, at vores statsminister ser problemstillingerne og sætter dem på dagsordenen! Jeg er helt enig i at begge områder er vigtige, og det tror jeg også gælder for mange af ungdomsskolernes medarbejdere. I møder jo mange af de unge, som statsministeren taler om, og I er også optagede af at skabe en anden undervisning end den, disse unge slår sig på i den ”for akademiske skole”.

Ikke en ny dagsorden

De unge på kanten af uddannelse er ikke en ny politisk dagsorden. Den udmøntede sig i 2017 i den reform, som nu ligger til grund for Forberedende grunduddannelse (FGU) og de kommunale ungeindsatser (KUI). Og endda med det politiske opdrag, at FGU skal være en praksisbaseret uddannelse, dvs. ambitionen om at af-akademisere skolen har sat sit tydelige aftryk i FGU-reformen.

Interessant nok kan vi gå endnu længere tilbage. For allerede folkeskolereformen fra 2013 og EUD-reformen fra 2014 lagde op til et stærkere fokus på praksis. I folkeskolereformen betonedes bl.a. ”praktiske og

anvendelsesorienterede undervisningsformer, der åbner skolen mod den omgivende verden” (s. 3), og EUD-reformen talte bl.a. om at ”understøtte koblingen mellem teori og praksis ved at styrke den praksisrelaterede undervisning” (s. 40).

Nødvendighedens pædagogik

Ambitionen om at gøre undervisningen mere praktisk er altså ikke ny. Den er forsøgt realiseret i flere år og i forskellige skoleformer – typisk knyttet til problemstillingen med de børn og unge, der ikke profiterer af den mere traditionelle undervisning. Status pt. er imidlertid, at vi ikke er lykkedes særligt godt. Folkeskolereformen gav ikke bedre resultater på de opsatte parametre, og generelt er der fortsat både for lille optag og for stort frafald på erhvervsuddannelserne.

FGU er for tidlig at konkludere på her små to år inde i uddannelsen. Men set fra den FGU, jeg arbejder i, synes jeg, vi er kommet langt. Hos os insisterer vi på et praktisk udgangspunkt, og kalder det for ”nødvendighedens pædagogik”. Det er bl.a. at tage afsæt i at arbejde med opgaver, der skal bruges til noget. Det skal ikke være som-om undervisning, men der skal være en nødvendighed og mening i undervisningen. Både i de praktiske fag og de almene fag.

Praksis? Hvilken praksis?

Selvom vi er godt på vej og min optimisme er uforandret, er det lettere sagt end gjort. Og jeg tænker en del over, hvorfor det er

sådan. Hvorfor er det tilsyneladende så svært at gøre undervisningen mere praktisk og koble teori og praksis? Lad mig her vove to overvejelser, som måske er en del af forklaringen.

Den første er, om vi er tydelige nok ift., hvad vi mener med praksis. Handler praksis om at gøre noget (og i så fald hvad – skal eleverne fx skal bevæge sig, skal de skabe noget osv.), eller gælder det om at inddrage noget praktisk (fx en virksomhed eller et håndværk)?

Og hvad med praksis i en læringsammenhæng? Der er jo forskel på, om vi fx skal relatere vores danskundervisning til praksis, om vi skal basere den på en praksis, om vi skal lære dansk gennem praksis. Praksisbegrebet er hverken enkelt eller entydigt, og i de ovennævnte reformer står ambitionen om at styrke det praktiske ofte lidt overskriftsagtigt. Det er et svært udgangspunkt – også for lærerne – hvis vi ikke taler mere om, hvad vi forstår ved praksis og hvordan vi ser, den kan styrke undervisning og læring.

Styrket faglighed

Den anden overvejelse handler om en parallel strømning, der også går på tværs af de seneste års reformer. Nemlig fokus på at styrke fagligheden. Således var der klare mål for dansk- og matematikniveauerne i folkeskolereformen, mens EUD-reformen introducerede både adgangskrav og nye overgangskrav mellem grundforløb og hovedforløb. Styrket faglighed og styrket

praksis er jo ikke hinandens modsætninger. Praksislæring skulle også gerne kunne styrke fagligheden!

Men hvor betoningen af praksis forekom overskriftsagtig, kan det samme ikke siges om fagligheden. Lad mig illustrere med et par eksempler fra det, jeg kender bedst, nemlig FGU. Undervisningen i både værkstedsfag og almenfag er rammesat gennem fagbilag og læreplaner, som ifølge reformteksten skal "være praksisrettede og give grundlag for en undervisning, der adskiller sig markant fra de traditionelle undervisningsformer, som ikke er den rigtige metode til at nå mange i målgruppen" (s. 12). Ser vi på fx læreplanen i dansk, indeholder den enkelte sætninger omkring det praksisrettede, hvorefter følger 30-35 videns-, færdigheds- og kompetencemål (varierende på de forskellige niveauer) samt 21 kernestofpunkter. Og ser vi på fx fagbilaget i Mad og ernæring, følger efter en kort beskrivelse af praksis 27 videns-, færdigheds- og kompetencemål.

Tilbage til traditionen?

Hvad vil jeg sige med det?

Helt grundlæggende oplever jeg ikke, at det giver et godt grundlag for en undervisning, der "adskiller sig markant fra de traditionelle undervisningsformer". Det taler snarere i retning af et traditionelt udgangspunkt. Læringssproget er nemlig ikke neutralt.

Når vi ud fra kvalifikationsrammen for livslang læring inddeler læring i begreberne viden, færdigheder og kompetencer, deler vi helheder op i enkeltdele, og vi forenkler et fag eller en praksis i klare og generelle

definitioner. Det er et teoretisk og abstrakt læringssprog, og det lægger op til en teoretisk og akademisk undervisning: At tilrettelægge undervisningen ud fra fagets mål og med blik for trinvis fremadskridende progression. Det kan jo være godt nok (for nogle) – men det er ikke et sprog, der åbner for praksislæring eller trækker i den retning. Og hvad værre er: Det giver ikke stemme til det, praksislæring rent faktisk kan.

Tag afsæt i nødvendigheden!

Når jeg før talte om nødvendighedens pædagogik, så er det et forsøg på at give undervisningen et andet og mere praktisk afsæt. Det handler bl.a. om, at eleven bliver en del af et arbejdsfællesskab, hvor der er plads til deltagelse; perifert for den, der endnu ikke kan så meget, mens den mere erfarne deltager på en anden måde (fx ved at sidemandsoplære begynderen og dermed få blik for, hvor meget hun faktisk har lært – i øvrigt en meget konkret form for synlig læring).

Som sådan er nødvendighedens pædagogik (praksislæring) socialt bundet og involverer mere end bare det faglige. Det involverer også identitetsskabelse og mening. Og det involverer en gøren samt gentagelse og kropslighed. Det står ikke i modsætning til faglige mål. Men udgangspunktet for undervisningen er et andet, nemlig nødvendigheden (at noget skal laves eller gøres) og deltagelsen (at der er brug for den unge). Måske glemmer eleven, at hun lærer noget, fordi hun er så optaget af det, hun er i gang med (jf. Lene Tanggaards begreb om læringsglem-

sel). Og nogle gange sker læringen ujævnt eller i spring – den er ikke altid trinvis progression – men der er masser af læring på spill!

Større anerkendelse, tak

Hvis vi reelt vil styrke praksislæringen i vores skoler og uddannelser, tror jeg, det er vigtigt, at vi gør os umage for at styrke det sprog. At vi bliver tydelige omkring, hvad vi mener med praksis. At vi får ord og blik for den læring, der kan ligge i nødvendighedens pædagogik, både fagligt og menneskeligt. Og hvordan praksis på forskellige måder og i forskellige sammenhænge kan udfoldes.

Alt for ofte reduceres praksis til at være det sukkerlag, der skal gøre den bitre dansk- og matematikpille lettere at sluge for eleverne. Det kan faktisk meget mere end det. Dette er ikke sagt som modsætning til faglighed eller læringsmål – begge dele er relevante i undervisningssammenhænge. Men det er en refleksion over, om vores nuværende læringssprog overhovedet levner plads til praksislæringens særkende og kvalitet.

De seneste reformer har åbnet for en større anerkendelse af praksis. Det er gode skridt på vejen. Men vi mangler fortsat en reel anerkendelse af praksislæring som en legitim måde at lære på. Og reel anerkendelse er bl.a. at få sprog og stemme. Så vi kan tale om det, tale det frem, sætte retning og forpligte os selv og hinanden på det. Det har vi brug for, hvis vi seriøst skal lykkes med at nå de 50.000 unge uden for uddannelse og job,